

Dr. J. R. Nienhuis
van Nijenhovelaan 4
Hoogeveen

De Heer W. D. van der Kleij,
Veldlaan 48
Emmen

Zeer Geachte Heer van der Kleij,

In vervolg op uw bezoek aan Hoogeveen vorig jaar zend ik U hier nog enige gegevens over de orgelgeschiedenis van onze Remonstrantse Gemeente te Hoogeveen.

Algemene geschiedenis. In de loop der 19-de eeuw ontstaan er in de Nederlandse Hervormde Kerk door allerlei omstandigheden de verschillende richtingen, enerzijds de liberale, anderzijds de orthodoxe. Aan enige jaartallen zien we de ontwikkeling: 1871: oprichting in Hoogeveen van 2 kerkelijke kiesverenigingen binnen de hervormde gemeente: "Licht en Vrijheid" (liberaal), "Waarheid en Getuigenis" (orthodox). 1876: de kiesvereniging "Licht en Vrijheid" gaat over in een afdeling van de Nederlandse Protestantenvbond afdeling Hoogeveen. 1886: oprichting van een remonstrantse vereniging, welke in 1890 overgaat in een Remonstrantse Gemeente. Welnu, deze Remonstrantse Gemeente beschikt sinds 1894 over een eigen kerkgebouw aan de Grote Kerkstraat, dat tot op heden dienst doet. De orgels echter in deze kerk hebben elkaar nogal afgewisseld.

Eerste orgel: 1894-1897 Een Amerikaansch orgel, op de galerij geplaatst. Dit Amerikaansch orgel is verkocht aan de Heer Proper te Kampen voor f85.-- volgens de notulen van 13-2-05.

Tweede orgel: 1897-1926 Theodorus Faber orgel uit de Hervormde Kerk te Coevorden. Dit orgel heeft ongetwijfeld de belangrijkste historie. Uit de foto even voor 1897 te Coevorden genomen blijkt dat het een juweeltje moet zijn geweest van 17-de eeuwse orgelbouwkunst. Op deze foto is te zien dat het orgel uitgevoerd moet zijn geweest met luiken, die het orgel van voren afsloten, wat b.v. bij het houden van het avondmaal in oude tijden was voorgeschreven. Ooggetuigen (in Coevorden) spraken ervan, dat het orgel een "rare scherpe klank had, en dat er een bel op zat, wat tijdens het spelen van Stille Nacht erg mooi klonk." Dat het orgel van een goede kwaliteit was, blijkt wel uit het zeldzaam voorkomen van reparatie- of herstellingsrapporten. Er prijkte een opschrift op dit orgel: "1658 Gemaek door T. Faber S. S. T. Coevord." De aanleiding van het verdwijnen van dit orgel uit Coevorden is vermoedelijk een brand, welke kerk en orgel in of voor 1894 teisterden. (Deze gegevens zijn ontleend aan een schrijven van de Heer S. A. Meijer, Rubensstraat 13, Coevorden). Onze Gemeente in Hoogeveen heeft dus de nadagen van dit fraaie orgel neegemaakt. In vergelijking met het Amerikaansche orgel betekende dit orgel voor onze remonstrantse vaders in 1897 een hele vooruitgang. In mooie 19-de eeuwse gezwollen taal wordt dit 2-de (wellicht 3-de of 4-de handse?) orgel bezongen in onze notulen: "...onze Gemeente is in het bezit gekomen van een pijporgel, afkomstig uit de Hervormde Kerk te Coevorden, dat door de orgelfabrikant J. Proper te Kampen geheel vernieuwd is en hergesteld. Ons nieuwe (toe maar!) orgel, zuiver en krachtig van toon, voorziet in een langgevoelde behoefte en strekt met zijn aardig front ons vriendelijk kerkje tot sierraad." De prijs bedroeg toen ongeveer f800.--, de afmetingen waren: 5 meter breed, 4 meter hoog, 2 meter diep.

Dat wij duidelijk de nadagen van dit eens zo fraaie orgel beleefden werd aan de orde van onze broeders enusters in de 20-iger jaren van deze eeuw duidelijk. Uit notulen van 1926 lezen we: "In de loop van het jaar kreeg het bestuur de indruk dat van het bestaande orgel niet veel goeds te maken was, zodat het in het belang der gemeente zou zijn, als tot aanschaffing van een geheel nieuw orgel werd overgegaan. Op de Algemene Vergadering van 25 nov. 1925 werden tekening van orgelfront en kosten van een nieuwe orgel overgelegd en met algemene stemmen werd besloten aan de Firma Standaard te Schiedam de bouw van een nieuw orgel op te dragen voor de som van f3270.--. Op 21 maart 1926 had de inwijding van het nieuwe orgel plaats. Het oude orgel (dus: het Faber orgel) was intussen verkocht aan de Heer J. Kroon te Winterswijk voor de som van f500.-- en is geplaatst in de Philantropische inrichting te Rolden (Achterhoek).

Derde orgel: 1926-heden (binnen enige maanden zal er in onze kerk een electronisch

orgel worden geplaatst) Standaard-orgel.

De opmerking uit Coevorden over het Faber-orgel, dat daaraan in de loop der jaren weinig onderhoudskosten of herstelwerkzaamheden zijn uitgegeven, geldt juist niet voor het Standaard-orgel. Vlak na de oorlog, het orgel is nog maar 25 jaar oud, begint het verhaal over herstelwerkzaamheden. In 1951 heeft men voor f20.-- gerepareerd, maar Standaard had een revisie aanbevolen van f750.--. Daar is onze gemeente kennelijk niet op in gegaan. Dan zwijgen de notulen ongeveer 10 jaar over dit orgel. Dit hangt vermoedelijk samen met de financiële aandacht voor kerk-uitbreiding in die jaren. (Jeugdgebouw). Als na 1960 de draad van het orgel-herstel weer wordt opgenomen, komt de naam van de fabrikant Standaard niet meer voor. In 1960 wordt een reparatie aan de firma Leeftang te Apeldoorn gegund van f3000.--. Na dit herstel wordt in de kerkeraad aangedrongen op regelmatig onderhoud. Er wordt een onderhouds-abonnement genomen bij Leeftang, Apeldoorn. Tot vandaag is dat zo. De laatste jaren wordt de toestand van het orgel echter steeds minder rooskleurig. De organist Verrips te Heppel onderzocht ons orgel in 1973 en kwam tot deze conclusies: onbetrouwbaar materiaal (vooral pijp-materiaal), mankement bij registeroverbrenging, lekkage windtoevoer. Twee schepbalgen buiten werking, weig karakter in de toon en andere mankementen. Herstel aan dit orgel achtte hij "paarlen voor de zwijnen". Er werd dus besloten iets nieuws te zoeken. Vermoedelijk zal het een elektronisch Johannes-orgel worden. Een preciese technische beschrijving van het Standaard-orgel heeft u.

Met de meeste hoogachting,

(J.R. Nienhuis)